

Стратегије развоја Удружења стручних радника социјалне заштите Србије 2016-2020

Овај документ резултат је једногодишњег рада више сарадника који су уложили своје знање, време и посвећеност у припрему и његову израду, уз подршку организације TACSO ресурсног центра Грађанских Иницијатива. Да бисмо обезбедили свобухватније стратешко планирање развоја Удружења, индиректно су допринели и бројни стручни радници као чланови Удружења. Наша највећа снага и ресурс су стручњаци, ангажовани у оквиру јавног и цивилног сектора, који су незаобилазан фактор промена у успостављању ефикасног и флексибилног система социјалне заштите у циљу адекватног одговора на социјалне потребе становништва, посебно рањивих група. Скупштина и Управни одбор Удружења су усвојили Стратегију развоја Удружења за период 2016-2020 .

ИСТОРИЈАТ И ДОСАДАШЊИ УСПЕСИ

Удружење стручних радника социјалне заштите Републике Србије основано је на иницијативу стручњака у области социјалне заштите као одговор на доношење Закона о социјалној заштити и обезбеђењу социјалне сигурности грађана (1991) и последица које је овај закон створио у систему социјалне заштите. Закон је последично произвео бројне негативне појаве а тичу се пре свега, развоја и унапређења стручног, аналитичко-истраживачког рада у области социјалне заштите и посебно стручног социјалног рада. Укинута су Заводи за проучавање социјалних проблема у Београду, Новом Саду и Приштини и Институт за социјалну политику, чиме је подршка над стручним радом и пружањем стручне помоћи радницима и установама социјалне заштите, дугорочно доведена у питање. Годинама је фаворизован административно правни поступак и управни надзор. Престаје перманентно стручно усавршавање радника у области социјалне и породично правне заштите кроз семинаре, саветовања и сл. Престао је да излази часопис "Социјална политика и социјални рад" као једини часопис за теорију и праксу у овој области. Нису додељиване Републичке награде за посебан допринос развоју и унапређењу социјалне заштите и добровољног социјално хуманитарног рада у Републици Србији које је установио Републички фонд за социјалну заштиту, још далеке 1967. године. Паралелно се смањивао и број студената који су уписивали и завршавали студије за социјалне раднике и сл. Према оцени великог броја стручних радника запослених у систему социјалне заштите, ово је условило велику стагнацију стручног социјалног рада и дефицитарност професије социјалних радника. Коначно, констатовано је неповољно стање свеукупног статуса стручних радника запослених у области социјалне и породично правне заштите, неадекватно вредновање њиховог рада и непостојање готово никаквих могућности за њихово напредовање у служби и струци. Ови и други разлози, били су аларм за неопходност ургентног деловања у правцу очувања социјалног рада и заштите квалитета социјалне заштите у земљи.

Полазећи од наведених оцена и констатација, покренута је иницијатива за одржавање општег сабора стручних радника запослених у установама социјалне заштите Републике Србије. Сабор је одржан 3-4. новембра 1994. године, у Аранђеловцу када је, између осталог, дата подршка оснивању Удружења стручних радника социјалне заштите Републике Србије. Стварање ове независне струковне организације имало је за циљ отклањање недостатака проузрокованих укидањем поменутих институција (завода и института). У првој деценији свог деловања, Удружење је било ослонац обезбеђења квалитета стручног рада као једино професионално удружење у области социјалне заштите у земљи. Од свог оснивања до данас, организовало је више десетина стручних скупова на националном али и на међународном нивоу, одржало је шест сабора социјалне заштите, припремило бројне публикације и сл. Током дводеценијског постојања, покренуло је и друге кључне иницијативе у области социјалне заштите у земљи као што су: иницирање сарадње са невладиним сектором (1999); иницијатива за регулисање механизма финансирања здравствених радника у систему социјалне заштите и сл. Такође, Удружење је било организатор значајног саветовања "Ка систему квалитета у социјалној заштити", одржаног 2008. године на Дивчибарама, којим су се у значајној мери афирмисали даљи стратешки правци развоја реформе социјалне заштите у Србији. Још 2007. године, покренуло је идеју и дало снажан допринос у иницирању и формирању Коморе социјалне заштите РС (основане 2013. Године). Пракса је показала важност оснивања Коморе као нове установе социјалне заштите која обавља послове заштите и унапређења квалитета стручног рада, лиценцирања стручних радника и која се залаже за примену очување кодекса професионалне етике и заступања професионалних интереса чланова и запослених у социјалној заштити.

Удружење је данас важна струковна организација која окупља, на најширој основи, представнике пружалаца услуга из јавног и приватног сектора, у систему социјалне заштите као својеврсна кровна организација. Јачи су капацитети, пре свега бројно и разноврсно чланство, у функцији ефикасног одговора на различите изазове са којима сусрећемо. Чланице Удружења су све установе социјалне заштите из јавног сектора: центри за социјални рад са међуопштинским оделењима (140), установе за смештај различитих корисничких група (72), центри за породични смештај и усвојење (6), Центар за заштиту жртава трговине људима, Заводи за социјалну заштиту (2), Комора социјалне заштите и велики број локалних пружалаца услуга. Скупштина Удружења, осим представника јавног сектора актуелно у свом саставу има и представнике невладиног сектора (10%) и приватних домована за старе.

Издавачка делатност Удружења веома је богата насловима из домена деловања социјалне заштите ("Социјални рад у установама социјалне заштите" од аутора др Милорада Миловановића; "Увод у теорију социјалног рада" од Davida Howeа, у преводу Факултета политичких наука у Београду; "Методе групног социјалног рада" од аутора: Др Душана Петровића и Др Томислава Седмака; "Речник социјалног рада" од аутора: Др Ивана Видановића). Посебно препознатљива су два стручна часописа, "Актуелности" и "Социјална политика" од којих други има статус научног и међународног часописа.

У дугој традицији Удружења, установљена је додела Републичке награде за ванредне доприносе појединцима и установама у систему социјалне заштите што представља допринос афирмацији укупног социјалног рада у земљи. Ова важна награда је, у неколико деценија постојања, претрпела одређене измене али и даље изазива потребно интересовање у стручној јавности, како појединцима тако и организацијама и установама у систему социјалне заштите. Показало се да је, у наредном периоду, потребно више радити на њеној промоцији, информисању стручне јавности и повећања транспарентности одлучивања, јер додела ових признања представља афирмацију и струке и области социјалне заштите у јавности.

Специфичност деловања нашег Удружења је рад Актива стручних радника као вид организовања стручњака из појединачних научних дисциплина - психологије, права, социјалног рада, педагогије, социологије, медицине и сл. На састанцима стручних активара разматрају се уско стручна питања и практичне дилеме, размењују искуства у раду и уједначава пракса поступања са конкретним групацијама корисника - покрећу различите идеје и иницијативе, од процедуралних до нормативних и законских. Спровођењем реформе система социјалне заштите, јављају се потребе за другачијим удруживањима (Актив супервизора социјалне заштите, иницијатива повезивања различитих пружаоца услуга). Удружење је имало значајну проактивну улогу у претходним процесима реформе социјалне заштите у непосреднијој сарадњи са ресорним министарством и њеним програмом Фондом за социјалне иновације и оба успостављена Завода за социјалну заштиту, радећи на подизању и јачању различитих компетенција стручних стручњака у социјалној заштити.

У контексту процеса придруживања ЕУ и примене новог Закона о социјалној заштити (2011), Удружење последњих година бележи раст укупне делатности. Један део чланства преузео је активнију улогу што се одражава у чињеници обезбеђења једног броја пројеката у којима се организација налази као носилац процеса успостављања система квалитета, посебно нових услуга подршке примарној породици у ризику од издвајања детета, доприноса подстицању успостављања нових образовних програма значајних за социјалну политику и социјалну заштиту, измене и допуне актуелног законодавства и сл. Неки од тих пројеката су финансирани и подржани од стране фондова Европске уније (Темпус, ИПА 2013, УНИЦЕФ и др), а неки из домаћих извора што повећава видљивост и утицај Удружења у процесу трансформације система социјалне заштите. Осавремењавање рада организације огледа се и кроз повећану ефикасност канцеларије Удружења, унапређење нормативне делатности и успостављања транспарентнијег пословања организације (повећана информисаност путем интернет странице, друштвених мрежа и сл) чиме би се повећала укупна видљивост и утицај организације на развојне процесе социјалне заштите.

КОНТЕКСТ

Политички, економски и социјални контекст

Како се наша земља налази у процесу политичких, друштвених и економских реформи и закаснеле транзиције, спољне и унутрашње слабости привредно економског развоја, додатно су појачане настанком глобалне економске кризе. Општи економски положај земље значајно утиче на погоршање социјалног положаја грађана,

на пораст сиромаштва и смањивање животног стандарда грађана. Претходна деценија је обележила „раст без запослености“, стопа запослености радно способног становништва за четири године опала је за десет процентних поена (са 54% у априлу 2008. на 44% у априлу 2012. године).

Животни стандард у Србији је на ниском нивоу, а сиромаштво је распрострањено. Последњих година у Србији, стопа апсолутног сиромаштва према потрошњи показује да, између 6% и 9% укупне популације не може да задовољи ни основне потребе¹. Стопа ризика сиромаштва од 24,6% и стопа изразите материјалне депривације од 27% (2012), показују да је угроженост значајно већа, судећи према ниском доходу и великом броју ставки које појединци не могу себи да приуште. Према овим индикаторима посебно према индикатору ризика сиромаштва, угроженост у земљи значајно је већа него у земљама ЕУ.

Као и у многим другим земљама и код нас су највеће стопе сиромаштва присутне код деце. Изражено у бројкама, приближно 200.000 деце се налази испод линије сиромаштва, процена је да је око 1/3 од 2 милиона деце у Србији, на различите начине погођено сиромаштвом. Исто, изразита је угроженост појединих група као што су Роми у неформалним насељима, интерно расељена лица, особе са високим степеном инвалидитета, стара лица без пензије, лица без образовања или са ниским нивоом образовања, становништво изван градских средина.² Постоји и један број угрожених група које нису у довољној мери препознате како у систему тако и у јавности, као што су млади зависници од психо активних супстанци, особе које су биле на извршењу кривичних санкција, деца жртве просјачења, деца из породица са непризнатим очинством и др.

Демографска кретања у земљи, карактеришу изразит депопулациони тренд: у периоду 2002-2012. године Србија изгубила 301.000 лица, низак фертилитет³, релативно високе (у европским оквирима) специфичне стопе смртности, високу просечну старост становништва (42.2 године, према подацима Пописа, 2011) и неповољну старосну структуру. Иако је током 2012. настављен тренд повећања очекиваног трајања живота на рођењу и достигнут историјски максимум од 74,8 година, животни век у Републици Србији је за пет година краћи у односу на ЕУ. У 2012. години, број становника старијих од 65 година био је за 21,6% већи него број становника млађих од 15 година.

Многа сиромашна домаћинства изложена су вишеструким факторима депривације, што захтева сложене интервенције превентивног типа али и мере активне инклузије које комбинују новчане накнаде, запошљавање/активацију корисника и квалитетне услуге интегралне социјалне заштите. У условима транзиције савремених породичних модела, изразито старења становништва и депопулације, постоје и бројне друге потребе које нису нужно или нису примарно обележене само сиромаштвом а које захтевају одређени одговор заједнице и државе. Међу њима су потребе везане за усклађивања рада и родитељства, дуготрајну негу али и неопходност заштите посебно

¹Мијатовић, Б. (2014) *Апсолутно сиромаштво у Србији 2011-2012*, ЦЛДС и ЦПС, нацрт.

²Република Србија. (2011). Први национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији. Република Србија. (2014). Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији.

³Пет година заредом просечан број деце по жени у Републици Србији је стабилизован на нивоу између 1,40 и 1,45. Извор: Центар за демографска истраживања Института друштвених наука.

осетљивих група. Истовремено, услуге у заједници на локалном нивоу су још увек недовољно доступне, неравномерно развијенеа често и неодрживе⁴. Последњих година порастао је број пријављених случајева насиља у породици, повећава се број деце без родитељског старања, једнородитељских породица, старих којимаје потребна помоћ у кући, деце и одраслих особа са инвалидитетом који не могу да се укључе у друштво без различитих сервиса подршке.⁵

Удружење је суочено са бројним изазовима које постављају опште друштвена кретања у нашој земљи код најосетљивијих група грађана(породица и појединци) које, из различитих разлога, требају подршку или интервенцију система социјалне заштите. Посебно осетљиве групе грађана свакодневно се суочавају са бројним негативним појавама и проблемима као што су: све присутније сиромаштво становништва, велика стопа незапослености, проблеми савремене породице (поремећени породични односи, породично насиље), нарушено психо физичко здравље људи, недостатак културних образовних и других садржаја и активности, присуство дискриминације и недовољно укључивање вишеструко осетљивих друштвених група(деца, стари, породице у ризику, особе са инвалидитетом, Роми и сл.)у живот заједнице и друштва.

ЕУ интеграције

Србија се као земља налази у процесу европских интеграција и стекла је статус кандидата за чланство у Европску унију. У процесу придруживања, отворена су прва преговарачка поглавља, чиме је Србија ушла у нову фазу, на путу ка чланству Европске уније.

Процес ЕУ интеграција додатно обавезује да концепти социјалне укључености и смањења сиромаштва представљају основ у планирању развоја социјалне заштите. Гледано из међународног угла, **Стратегија запошљавања иразвоја Европске Уније "Европа 2020"**, усвојена 2010. године, предвиђа мере за превазилажење економске кризе са нагласком на остваривање потребног нивоа запослености, продуктивности и социјалне кохезије. Стратегије указује на нужност да се број људи у ризику од сиромаштва и социјалне искључености смањи. У **Европској платформи за борбу против сиромаштва и социјалне искључености**, указује се на мере и механизме превазилажења ризика од сиромаштва и социјалне искључености у периоду испред нас и то у правцу адаптације и бољих политика на тржишту рада, квалитетнијем коришћењу фондова за подршку социјалној инклузији и ефикаснијој сарадњи са организацијама цивилног друштва и коришћењу Отвореног метода координације који поспешује сарадњу међу државама у сфери социјалне заштите.

Органи Европске уније на темељима досадашње примене наведене Стратегије "Европа 2020" у области социјалне политике, препоручују повећање утицаја и учешћа свих социјалних партнера и организација цивилног друштва у концептуализацији

⁴http://www.inkluzija.gov.rs/wp-content/uploads/2013/11/mapiranje_usluga_socijalne_zastite_izvestaj.pdf

⁵World Bank. (2011).*Social safety nets in the Western Balkans: design, implementation, and performance*. Washington, DC; Матковић, Г., Мијатовић, Б., Станић, К. (2014). Новчана давања за децу и породице са децом у Србији, ЦЛДС и ЦСП.

националних политика а самим тим и професионалних, експертских удружења као што је ово.

Стање социјалне заштите у Србији

Трансформишући се у тржишну привреду, у Србији се мења и читав корпус принципа и система вредности у друштву. Период продужене транзиције дуго траје и значајно исцрпљује енергију њених грађана. У таквим условима, у области социјалне заштите стреми се да грађани преузму већу одговорност за своју социјалну сигурност и сигурност сопствене породице. Ово стратешко одређење о већој одговорности појединаца за сопствени социјално економски положај, у супротности је са високом стопом незапослености и чињеницом да је стопа ризика од сиромаштва у земљи у укупној популацији 24,6% у 2012 (податак из Анкете о приходима и условима живота). Такође, битно је повећан број корисника новчаних помоћи (50%) од момента усвајања новог реформског Закона о социјалној заштити из 2011. године. Закон чија примена траје већ пет година, представља основ за „нову“ реформисану социјалну заштиту јер је увео бројне новине, од подстицања и успостављања социјалних услуга преко плурализма пружалаца тих услуга - равноправан положај пружалаца услуга из јавног, приватног и цивилног сектора до успостављања система квалитета - лиценцирање, акредитација програма обука за развој вештина и компетенција стручних радника и организација које пружају услуге.

Реформски процеси у области социјалне заштите, започети 2004. године, довели су до напредка у заштити деце. Одлуком министарства и применом адекватних мера дошло је до значајног смањења смештаја деце у установе социјалне заштите. Чињеница је да су деца са сметњама у развоју и даље најзаступљенија (60%) група деце у резиденцијалној заштити. Већина деце смештена у велике установе, са озбиљним и сложеним су проблемима – са вишеструким потешкоћама, тешким инвалидитетом и менталном ометеношћу. У претходном периоду, у фокусу је био развој хранитељства али не и пружање подршке природној породици и задовољењу потреба детета у циљу спречавања измештања и повратка деце. То гарантује основно право детета за живот у породици и право на идентитет и порекло. У планирању заштите деце, недовољно се водило рачуна о дугорочним решењима по дете (повраћај деце из институција у своје породице или неки други облик алтернативног старања: услуге сродничког хранитељства, услуге породичног сарадника, услуге повремени породични смештај и друго) у правцу наставка децентрализације и деинституционализације социјалне заштите.

У условима даљег наставка процеса старења становништва Републике Србије који траје већ више деценија, одвија се процес реформе укупног система социјалне заштите. Програми подршке и социјалних и интегрисаних услуга и сервиса за подршку старијој популацији у локалним заједницама, један су од незобилазних приоритета у систему социјалне заштите.

Недовољни ефекти начињени су у обезбеђивању услуга у заједници, намењених одраслим особама са инвалидитетом (упркос покренутим пројектима), посебно за особе са менталним и интелектуалним тешкоћама. Када говоримо о развоју услуга у

заједници, одрживост већ успостављених услуга у заједници је доведена у питање као и успостављање нових услуга у заједници. Велика економска криза и недостатак буџетских средстава у градовима и општинама довели су у питање одрживост, развој као и финансирање услуга социјалне заштите на локалном нивоу. Обзиром да је, након дугогодишњих очекивања, почетком ове године усвојена и Уредба о наменским трансферима, потребно је видети како ће она утицати на концепт децентрализације система социјалне заштите у земљи и успостављање и развој услуга у заједници.

Мигрантска криза која је захватила европски континент као и обим и процене њеног трајања, намећу потребу редефинисања приоритета деловања у области социјалне заштите, пре свега из угла бриге о деци и обезбеђења поштовања дечијих права и њихове безбедности. Ово ће свакако бити још један изазов за социјалну заштиту и ново очекивање од запослених стручњака да омогуће досезање међународних стандарда у раду са мигрантима и пре свих са децом без пратње и у екстремном ризику. У овом тренутку социјална заштита је првенствено усмерена на обезбеђивање подршке деци без пратње родитеља и у егзистенцијалном ризику у смислу предузимања мера старатељске заштите и смештаја (у породицу или неки други привремени смештај) и обезбеђење око 6000 места за боравак миграната и њихових породица. Од стручних радника центара за социјални рад и других установа (Центри за породични смештај, домови за децу) очекује се да ефикасно одговоре и интервенишу у овим кризним ситуацијама (ноћу, у дане викенда и државних празника) што додатно отежава досезање стандарда рада и квалитета услуга које су у њиховој ингеренцији.

Примена Закона о социјалној заштити није дала очекиване резултате у пуној мери, те су у току процеси прилагођавања тог и других системских закона (о финансијској подршци породици, о браку и породици и сл.). Пре свега, нису израђена сва неопходна и законом предвиђена подзаконска акта што представља изазов за праксу социјалне заштите. Изражена су очекивања од запослених у социјалној заштити да се врло брзо досегну дефинисани стандарди квалитета у свим сферама рада (од насиља у породици, до малолетничког преступништва, трговине људима и посебно децом, преко изразитих потреба старијег становништва, жена у сеоским подручјима) и бројне изазове као што су: присуство недовољног броја запослених у установама социјалне заштите, недостатак подршке, недостатак компетенција и додатних вештина неопходних да се одговори савременим очекивањима стручног социјалног рада.

Удружење своју делатност развија у условима нараслог броја актера у области социјалне заштите, од сродних асоцијација (Асоцијација центара за социјални рад, Удружење послодаваца установа социјалне заштите) и друштава (Друштво социјалних радника Србије) до све већег броја нових пружалаца услуга из приватног (профитног и непрофитног) сектора и повећаног јавног сектора.

У овом тренутку у систему социјалне заштите делују:

- 140 центара за социјални рад, подразумевајући и међуопштинске центре који покривају више општина (нпр. Београд - ГЦСР за 17 општина)
- 16 установа за смештај деце и младих
- 6 Центара за породични смештај и усвојење,
- 1 Центар за заштиту жртава трговине људима

- 55 установа за смештај одраслих и старијих
- 123 приватна дома за смештај старих (податак из 2015)
- 2 Завода за социјалну заштиту
- Комора социјалне заштите
- 39 лиценцираних пружаоца других социјалних услуга.

Број актера је неупоредиво већи јер сви пружаоци услуга нису лиценцирани (делују најчешће пројектно и то су најчешће организације цивилног друштва).

Положај стручних радника у социјалној заштити

Подаци о положају и актуелном статусу стручних радника у систему социјалне заштите, сакупљени су од самих стручњака у оквиру истраживачког процеса, који сепаралелно спроводио са процесом израде овог документа. У наставку су изводи мишљења и ставова стручних радника запослених у систему социјалне заштите у нашој земљи.

У веома сложенем друштвено економском контексту, статус и положај стручних радника у социјалној заштити постао је оптерећен бројним изазовима као што су мањак броја запослених, повећан број корисника и сложеност проблематике (претерано администрирање), комплексни захтеви социјалне реформе, односно безусловност њеног спровођења у пракси, преоптерећеност у раду, негативно медијско представљање и сл. Такво актуално стање социјалне заштите значајно утиче на квалитет рада и пружање ефикасне подршке крајњим корисницима. Запосленима у систему социјалне заштите понестаје професионална сатисфакција и мотивација за унапређивањем професионалних капацитета (професионална исцрпљеност и 'синдром сагоревања') па и капацитета у области у којој делују. Због присуства бројних проблема у друштву а самим тим и великих незадовољстава међу корисницима услуга, недовољног угледа струке и ауторитета стручњака, у новије време чести су притисци и различити облици непримереног понашања од стране корисника у односу на запослене у систему социјалне заштите, чиме је угрожена њихова сигурност и безбедност.

Пред социјалну заштиту су постављени озбиљни и захтевни задаци и велика овлашћења али не и реални услови да се то и оствари. У систему је присутан раскорак између нормативног и практичног, непрецизна законска одређења у вези пружања услуга, недовољно јасна стандардизација (недостатак протокола и процедура у раду), непостојање норматива у раду (велики обим послова што доводи до немогућности да се послови обаве у законском року, квалитетно и по потребним процедурама и важећем Правилнику). Осим недовољног броја запослених у систему социјалне заштите, значајно је питање и квалификованости запосленог кадра јер је, последњих година, дошло до политизације и флукуације запослених (политичко постављање руководиоца који не познају довољно проблематику и потребе корисника, Центри за социјални рад и друге установе социјалне заштите остају без социјалних радника који су замењени другим стручним профилима и сл.).

Увођење процеса лиценирања увело је бригу и стрепњу (од губитка лиценце, посла) код запослених у социјалној заштити, оптерећених бројем бодова а мање стицањем знања и неопходних вештина. Потреба за континуираним оспособљавањем и стручним усавршавањем јепретворена у "трку за бодове" уместо јачање и развијање стручних компетенција. Недостају квалитетне специјализоване тематске обуке(посебно рад са жртвама насиља, рад са малолетницима са асоцијалним понашањем и сл.) из различитих области социјалне заштите.

Такође је велики проблем што у процесима реформе и даље постоји одсуствоинтерсекторске сарадње у раду са крајњим корисницима - повезаности и разграничења надлежности међу системима(социјална заштита - правосуђе - здравство – полиција) на локалном нивоу. Значајно је и питање недовољне укључености стручних радника у креирањесоцијалне политике. Они ретко имају прилику да учествују у радним групама за предлагање аката по којима поступају иако су практичари који највише "осећају" нелогичности и недостатке одлука по којима поступају. Изузимајући негативни медијски притисак на центре за социјални рад и друге установе социјалне заштите, потребно је значајније позитивно представљање струке у медијима и јавности у циљу афирмацијеи струке и социјалне заштите у земљи и шире.⁶

Анализа стања у Удружењу

Имајући у виду досадашње трајање али и тренутне околности, **Удружење стручних радника социјалне заштите**је, марта 2015. године, донело одлуку о неопходности стратешког планирања развоја Удружења за наредни период. У оквиру овог процеса, одржане су две радионице (прва у Ечкој и друга у Сремским Карловцима) на којима су активно учествовали бројни актери, од чланова Управног и Надзорног одбора до представника јавног и приватног (профитног и непрофитног) сектора. Сprovedено је и истраживање крајем 2015. године, које је имало за циљ испитивање ставова, мишљења и задовољства стручњака и кључних партнера (ОЦД, јавни и приватни партнери, академска заједница и др.)о оствареним резултатима Удружења у досадашњемраду чиме је и чланство активно учествовало у креирању даљих праваца развоја Удружења. Применом анкетног упитника, од 110 позваних испитаника, упитник је попунило 67 лица (61%). Највећи број (90%) Упитника је послат на адресу чланица Скупштине Удружења док је 10% Упитника упућено другим заинтересованим странама (другим ОЦД, фондацијама, јавним установама...). Сходно томе, и највећи број одговора (82%) је од стране чланова Удружења стручних радника социјалне заштите Србије док су остали представници приватних установа (6%), јавних установа (4%), других мрежа/удружења/асоцијација(4%), ОЦД (2%) и академске заједнице (2%). Одзив је репрезентативан и даје довољно информација за анализу стања у Удружењу и сагледавање будућих праваца деловања. Тако су и сами учесници анкете значајно допринели дефинисању стратешких приоритета и циљева током израде новог Стратешког плана Удружења.

⁶Удружење стручних радника социјалне заштите Србије, Анализа резултата истраживања ставова и мишљења стручњака, 2015-2016

Анализом прикупљених резултата (одговори стручњака из поменутог истраживања, примена SWOT – анализе), препознато је да су главне **снаге Удружења**: Стручност и капацитети (знања и искуства) бројног чланства; Заједничко наступање; Трајање и традиција постојања и Ентузијазам и активизам појединих чланова. Масовност и бројност чланства је такође истакнуто као значајна снага на коју се Удружење треба ослањати у будућности.

Као главне **слабости Удружења**, препознате су: Пасивност већине чланства и недостатак мотивације; Недовољна искоришћеност постојећих (људских) ресурса; Одсуство механизма утицаја на јавне политике; Недовољна видљивост и углед у заједници; Одсуство или недовољност сарадње и умрежавања са другим актерима. Све наведене слабости су препознате као могућност коју треба искористити ради даљег развоја Удружења.

Препознате су четирикључне групе **изазоваса** којима је могуће да ће се Удружење суочити у наредном периоду, као прилике или шансе које постоје у окружењу:

1. **УКЉУЧЕНОСТ ЧЛАНСТВА У РАД** - недовољно или слабо учешће чланства у раду Удружења и реализацији планираних активности/очекивања готових решења
2. **УТИЦАЈИ НА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ** - недовољан утицај Удружења на заговарање и креирање политика и сарадњу са креаторима социјалних политика, упркос бројном и разноврсном чланству било услед недостатка механизма, недовољног утицаја кроз свакодневни рад или чињенице да Удружење није препознато као партнер у процесима доношења одлука
3. **ФИНАНСИЈСКА ПОДРШКА У РАДУ** - ризици недостатка средстава за реализацију планираних активности, потреба развоја пројектног финансирања и немогућност дугорочног планирања
4. **ЈАВНО ПРЕДСТАВЉАЊЕ РАДА** Удружења као и социјалног рада и области социјалне заштите. Генерално, социјална заштита је видљива само када су у питању неки скандали или случајеви у којима се ЦСР појављује у негативном контексту не и по значајним стварима, које се у њој дешавају. Ово намеће потребу веће медијске (позитивне) заступљености и слања позитивних порука до позитивних промена и помака.

СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА ЗА ПЕРИОД 2016-2020

Након више од 20 година постојања и деловања, **Удружење стручних радника социјалне заштите Србије** се у овом тренутку нашло у новој фази развоја, са тенденцијом да постане озбиљан партнер носиоцима јавних политика и доносиоцима одлука на унапређењу социјалне заштите у земљи. Процена је да оно има релевантне капацитете које је потребно адекватније користити у циљу његовог даљег развоја и деловања. Стога се, марта 2015. године, Управни одбор организације усагласио да је неопходно дефинисати дугорочне стратешке правце развоја за период 2016-2020. како би Удружење створило нову платформу за значајнији и далекосежнији рад и правце даљег деловања.

Удружење као "кровна организација" у систему социјалне заштите тежи да постане центар окупљања свих актера који делују у области социјалне заштите, укључујући и корисничке организације. Стручњаци, ангажовани у оквиру јавног, приватног и цивилног сектора су наша највећа снага и ресурс. Незаобилазан су фактор промена и успостављања ефикасног и флексибилног система социјалне заштите. Истовремено су наше чланице, организације и установе из система социјалне заштите, дакле центри за социјални рад, установе за смештај корисника, приватни пружаоци социјалних услуга, умрежени и представљени кроз наше Удружење и имају могућност за покретање развојних иницијатива и конкретних идеја у правцу стварања социјалне заштите која поспешује социјалну кохезију и ефикасно смањује могућност социјалне искључености, посебно осетљивих друштвених група.

Показало се потребним да Удружење постане проактивније и видљивије и да, користећи сопствене снаге и ресурсе, постане значајан партнер у процесу умрежавања са сродним субјектима и организацијама те значајан фактор утицаја на креаторе јавних политика у области социјалне заштите. Удружење ће се у наредном периоду определити за већу усмереност ка стварним потребама стручних радника, залагаће се за поштовање успостављених стандарда у социјалној заштити и подизање компетенција стручних радника путем: бољег информисања и континуираних едукација стручних радника, проактивнијег укључивања већег броја чланова у рад Удружења (укључивање већег броја колега који могу да доприносе развоју Удружења, активирање постојећег и укључивање новог чланства из других сектора) као и представљање струке и социјалне заштите у медијима и јавности.

Визија

Друштво засновано на високом степену социјалне кохезије, у којем стручњаци социјалне заштите пружају квалитетне услуге и сигурну подршку за достојанствен живот и благостање грађана.

Мисија

Подржати стручњаке социјалне заштите из јавног, приватног и цивилног сектора у развоју ефикасног и флексибилног система социјалне заштите, јачању професионалног угледа и компетенција стручњака који адекватно одговарају на социјалне потребе становништва, посебно рањивих група.

Вредности

Принципи којих се придржавамо: независност и самосталност у раду, одговорност и јавност рада, професионализам и стручност у раду.

Наша кључна вредност је брига о људима - посебно осетљивим социјалним групама грађана и грађанки у земљи, укључујући поштовање основних људских права и слобода свих грађана, солидарности, допринос борби против свих облика дискриминације, толеранција, равноправност и поштовање различитости и једнаких могућности за све.

У складу са обављеном анализом контекста, утврђеног стањем у којем се налази систем социјалне заштите као и положајем стручњака а имајући у виду мисију Удружења која тежи да подстакне развој система социјалне заштите кроз јачање компетенција стручних радника, Удружење ће у свом Стратешком плану развоја 2016-2020⁷, следити утврђене стратешке правце:

Стратешки правац 1: Унапредити стручне компетенције и обезбедити подршку стручним радницима у систему социјалне заштите.

Стратешки правац ћемо остварити кроз повећано информисање, едукације, пренос знања и размене добрих пракси, одржавање обука, скупова и конференција, унапређење потенцијала и штампање стручних публикација.

Специфични циљ 1.1.

Правовремено и квалитетно информисање стручних радника социјалне заштите - чланица Удружења о раду организације као и о темама и трендовима релевантним за област социјалне заштите.

Задаци:

- 1.1.1. Унапредити и иновирати постојећи сајт, правовремено континуирано ажурирати веб страницу (Информације на вебсајту укључују представљање рада Удружења, новине у законодавству, смернице из ЕУ директива,

⁷Стратегија развоја Удружења стручних радника социјалне заштите Републике Србије за период 2016-2020, усвојена је на седници Скупштине, одржаној 2016. године.

тематски чланци, активности чланица, одговори на најчешће постављана питања..)

- 1.1.2. Отварање фејсбук странице, правовремено и ажурирано коришћење друштвених мрежа
- 1.1.3. Израдити редизајн и графички идентитет Удружења (*лого, промо материјали, банери..)*
- 1.1.4. Формирати базу података о чланицама (*База података чланица: списак, контакти*)

Специфични циљ 1.2.

Унапредити капацитете стручних радника путем континуираног организовања едукације и стручних скупова ради размене знања, искустава и примера добрих пракси.

Задаци:

- 1.2.1. Идентификовати најчешће проблеме стручних радника и потребе свакодневне праксе и начина за њихово превазилажење
- 1.2.2. Организовати најмање један национални стручни скуп годишње, самостално или у сарадњи са другим сродним организација на актуелне теме (рад са жртвама насиља, рад са малолетницима са поремећајима у понашању и сл.)
- 1.2.3. Организовати конференцију са међународним учешћем у земљи, ради размена добрих пракси у региону и ЕУ
- 1.2.4. Организовати једнодневне регионалне или локалне стручне скупове, различитих формата (трибина, фокус група и сл.) са релевантним темама из актуелне области социјалне заштите
- 1.2.5. Организовати редовне састанке актива стручњака (социјалних радника, психолога, правника, педагога, супервизора...) и одређених пружалаца услуга (Дневни боравак, услуге помоћ у кући, услуга сигурне куће и сл.)
- 1.2.6. Обезбедити представницима Удружења учешће на релевантним скуповима изван земље
- 1.2.7. Обезбедити утицај на високошколске установе које образују кадрове, потребне социјалној заштити (*Учесће у припреми и дизајнирању програма образовања стручних радника за недостајуће профиле и занимања, докторске студије, неформално образовање и сл.*)
- 1.2.8. Представљати и публиковати резултате стручног рада и добрих пракси чланства Удружења путем штампања различитих публикација (*Утврђивање издавачке политике стручног часописа "Социјална политика" и "Актуелности"; Унапређивање издавачке делатности ради подизања степена научног рејтинга часописа*)

Резултати:

- 1. Правовремено и квалитетно информисани стручни радници о раду и деловању Удружења и упознати о битним процесима и проблемима праксе социјалне заштите у земљи
- 2. Унапређене компетенције стручних радника социјалне заштите неопходне за непосредни стручни рад
- 3. Стручни часописи редовно излазе (минимално 4 броја годишње) и подигнут степен научног рејтинга на одговарајућој скали министарства за науку
- 4. Повећан број студената који завршавају студије за социјалног рад

Стратешки правац 2: Повећати утицај на доносиоце одлука и креаторе социјалних политика.

Укључивање у доношење одлука, унапређивање и праћење нормативних оквира и континуирану сарадњу са релевантним актерима на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу.

Специфични циљ 2.1. Повећати утицај на доносиоце одлука и креаторе социјалних политика у доношење одлука и концептуализацији и изради правних прописа која регулишу област социјалне заштите.

Задаци:

- 2.1.1. Праћење актуелних дешавања, процеса доношења и примене аката у области социјалне заштите
- 2.1.2. Иницирање промена и формулисање предлога за измену аката доносиоцима одлука, са посебним фокусом на увођење ЕУ стандарда и пракси у систем социјалне заштите
- 2.1.3. Обезбедити стално учешће представника Удружења у радним групама и телима која утврђују законско нормативну регулативу у области социјалне заштите
- 2.1.4. Редовно објављивати ставове и саопштења радних тела и органа Удружења према доносиоцима одлука и стручној и општој јавности
- 2.1.5. Заговарање равноправности у пружању услуга социјалне заштите, промоција плурализма као и других принципа социјалне заштите коју дефинише Закон о социјалној заштити

Резултати:

1. Удружење је препознато од стране доносиоца одлука кроз заједнички организоване: стручне скупове, радне групе, измене и допуне аката и сл.
2. Нова законска и друга нормативна решења у области социјалне заштите побољшана захваљујући предлозима Удружења на националном, регионалном и локалном нивоу
3. Успостављен механизам за учешће/утицај на доносиоце одлука и креаторе социјалних политика
4. Остварена размена искустава пружалаца услуга социјалне заштите из приватног и невладиног сектора.

Стратешки правац 3: Позиционирати Удружење као релевантног и незаобилазног актера у области социјалне заштите

Стратешки правац ћемо остварити кроз континуирану изградњу капацитета запослених и чланова Удружења и кроз развијену пословну инфраструктуру.

Специфични циљ 3.1: Развити и обезбедити нову организациону структуру Удружења и материјално финансијске услове за реализацију делатности Удружења.

Задаци:

- 3.1.1. Измене Статута и других нормативних аката
- 3.1.2. Израда Правилника о успостављању и функционисању Програма за иницијативе и развој
- 3.1.3. Обезбедити нову организациону структуру (укинути Сабор, нова организација, увођење регионалних координатора)
- 3.1.4. Обезбедити професионални рад канцеларије - запослити 2 професионалца
- 3.1.5. Успоставити мрежу регионалних координатора
- 3.1.6. Обезбедити ефикасну наплату реалних прихода - чланарина
- 3.1.7. Обезбедити финансијска средства формулисањем Плана за прикупљање средстава што укључује и прикупљање средстава путем припреме, писања и аплицирања предлога пројекта Удружења на јавним позивима
- 3.1.8. Израдити План мониторинга и евалуације спровођења стратешког плана

Специфични циљ 3.2: Развијена и унапређена сарадња, партнерство и повезаност са другим организацијама (мрежама) у земљи и иностранству

Задаци:

- 3.2.1. Информисање и континуирано одржавање заједничких састанака са сличним струковним организацијама у области социјалне заштите (Асоцијација Центара за социјални рад, Комора социјалне заштите и сл.)
- 3.2.2. Организовање обука ради јачања ресурса за припрему, писање и управљање пројектима према ЕУ методологији
- 3.2.3. Повезивање са другим организацијама и мрежама у земљи које се баве питањима социјалне заштите - корисничке организације (Савез удружења особа с инвалидитетом, Европска мрежа против сиромаштва Србија, Мрежа против насиља над женама, Женска ромска мрежа, Мрежа за заштиту деце и сл.) кроз заједничке активности, заједничке пројекте и друге активности
- 3.2.4. Сарадња са владиним канцеларијама и телима као другим независним телима (Повереник за равноправност, Омбудсман и Повереник за информације)
- 3.2.5. Повезати се са сличним струковним организацијама и мрежама изван земље (обезбедити студијске посете и размену искустава, заједничке пројекте)

Специфични циљ 3.3: Повећати присуство и видљивост Удружења у јавности и угледа професије социјалног рада

Задаци:

- 3.3.1. Повећати степен информисаности и транспарентности доделе републичких награда за појединце и установе
- 3.3.2. Јавно презентовање интереса и струке социјалног рада путем штампаних и електронских медија (3 емисије, 3 обавештења за јавност/годишње)
- 3.3.3. Активно учешће на друштвеним мрежама кроз волонтерско ангажовање млађих колега у рад Удружења

3.3.4. Чланови Удружења раде на промоцији Удружења по градовима и општинама

Резултати:

1. Успостављена нова организациона структура Удружења и извршене неопходне нормативне промене
2. Професионализован рад у канцеларији Удружења, кроз примање у радни однос најмање две особе
3. Успостављено партнерство са бројним домаћим и једним бројем међународних струковних и сродних удружења и повећан број заједничких пројеката
4. Промовисаност струке и професионалаца у социјалној заштити кроз повећану видљивост и утицај Удружења на афирмацију струке

СПРОВОЂЕЊЕ, МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Потребно је да се **Стратегија развоја Удружења за период 2016-2020** заснива на праћењу степена остварености постављених циљева и задатака. Мониторинг (праћење) је непрестани процес прикупљања информација преко дефинисаних индикатора за мерење напретка у реализацији стратешких циљева, односно задатака. Мониторинг се усредсређује на испуњавање планираног и обавља се континуирано, при чему се прати реализација пројекта и идентификују се успеси и проблеми. На основу резултата мониторинга, прикупљених података, информација и извештаја, анализира се извршавање пројекта у оквиру дефинисаних циљева. То обезбеђује да се постојећа средства Удружења искористе на најефикаснији начин и у овом процесу потребно је да су укључени актери укључени у имплементацију пројекта.

Вредновање (евалуација) је одређивање квалитета реализованих активности и постигнутих циљева. Оцењује конкретне узрочно последичне везе између активности и резултата. Надовезује се на праћење и потребно је да се спроводи на почетку, на средини и на крају периода за који је стратегија дефинисана. Носиоц овог процеса је Управни одбор, односно задужен координатор Програма за иницијативе и развој (ПИР) који ће пратити процес и ефекте реализације Стратегије развоја Удружења за период 2016-2020. и о томе обавештавати Управни одбор. Резултати евалуације биће представљени у Извештају о раду Удружења, за претходну годину. Праћење и вредновање омогућиће увид у ток спровођења стратегије као и простор за уочавање евентуалних грешака и преузимање конкретних акција за њихово превазилажење.

У току имплементације стратегије, потребно је одговорити на следећа питања:

- Да ли су елементи у SWOT анализи и даље валидни?
- Да ли су неке од идентификованих претњи отклоњене и да ли су се појавиле нове?
- Који су пројекти из дефинисаног оквира циљева и задатака реализовани?
- Да ли су индикатори и даље валидни?
- Да ли су циљеви одрживи и да ли их треба модификовати?
- Да ли функционише оперативна структура за спровођење пројекта и сл.?
- Да ли су се околности битно промениле да је потребно ревидирати стратегију?

Удружење ће, за потребе праћења и евалуације спровођења стратегије до краја 2016. године, припремити посебан план са индикаторима и методама које ће се користити у наредних пет година као оквир мониторинга и евалуације. Сваке године, УО ће припремати извештај за годишњу скупштину Удружења о степену остварености постављених циљева, задатака и резултата и предлагаће корективне мере, односно сугестије за унапређење у примени Стратегије.

СТРУКТУРА УДРУЖЕЊА

Органи Удружења су: Сабор, Скупштина, Управни и Надзорни одбор.

Сабор сачињавају овлашћени представници установа социјалне заштите, помажући и почасни чланови Удружења, појединци или представници установа или организација. Сабор заседа сваке четврте године. Сабор бира Скупштину, водећи рачуна о заступљености различитих струка чланица, затим територијалној уједначености, родној равноправности и сл. Скупштина је највиши орган Удружења, између два Сабора и чини је 100 чланова. Бира се на четири године а основни задаци су: усвајање нормативних аката Удружења, одлучује о статусним променама, бира председника и секретара Скупштине, чланове Управног одбора и обавља друге послове од важности за рад Удружења.

Управни орган је колегијални орган Удружења, који броји 15 чланова које бира Скупштина. Управни одбор разматра о значајним питањима за рад Удружења, извршава одлуке Скупштине, даје предлог општих аката, утврђује предлог годишњег програма рада и извештаја о раду, финансијског плана и завршног рачуна, организује стручне скупове, утврђује ставове и мишљења о појединим законским прописима и развојним плановима и обавља друге важне послове за рад Удружења.

Надзорни одбор је самостални орган управљања, предлаже усвајање финансијског и материјалног пословања Удружења и подноси извештај УО, врши увид у рад и пословање стручне службе и обавља друге послове у складу са законом и Статутом и другим општим актима Удружења.

Секретара именује Скупштина на мандатни период од 4 године. Секретар непосредно руководи стручном службом Удружења, учествује у припремању седница тела, заступа Удружење у имовинско правним односима, стара се о спровођењу програма рада и одлука тела, организује и води текуће послове и одговара за свој рад УО.

У наредном периоду, планирају се различите врсте измена формално правног карактера што се огледа у изради и усвајању бројних правних регулатива (Статута, Правилника) неопходних за оперативније функционисање рада Удружења.

Такође, у складу са планираним стратешким правцима, планирају се промене и у организацији рада Удружења, у смислу формирања нове организационе структуре Удружења у циљу професионализације (запошљавање особља) и веће операционализације деловања Удружења.